

*М.В. Маркова***ПРОБЛЕМА ФУНКЦІОНУВАННЯ СІМ'Ї ТА ЙОГО ПОРУШЕНЬ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ**

Український НДІ соціальної і судової психіатрії та наркології МОЗ України

Ключові слова: порушення функціонування сім'ї, студентська молодь

Сім'я і проблеми її життєдіяльності служать об'єктом дослідження з глибокої давнини. Ще античні мислителі Платон, Аристотель та Овідій у своїх працях критикували типи родини, що існували за їх часів і висували проекти її перетворення.

Нинішня ситуація в Україні, що переживає процес не тільки економічної і політичної кризи, але і духовно-морального розвалу, викликає глибокі зміни в родині, її соціальних функціях і ролях. Залучення до сім'ї перестало бути чинником духовного і фізичного виживання. Особистість одержала відносну незалежність від родини, змінився характер сприйняття сімейних відносин. На зміну тисячолітньому принципу — «людина для родини» прийшло діаметрально протилежне — «родина для людини». Поряд зі споконвічними функціями сім'ї — продовженням роду, організацією побуту, веденням домашнього господарства, формуванням і задоволенням духовних потреб, з'являються і затверджують себе нові функції родини, серед яких сьогодні визнана всіма функція психологічного захисту, моральної підтримки і стабільності. Найбільш значущими стали не родинні, об'єктивно значимі, а подружні, засновані на вільному виборі. Спостерігаються стійкі тенденції до зміни в сімейно-шлюбних відносинах — зменшення розмірів родини, демократизація сімейних відносин, вирівнювання розподілу домашніх обов'язків подружжя, підвищення значимості емоційних зв'язків. В кризовому соціумі перехідного періоду переважно сім'я і родинна взаємодопомога забезпечують виживання і збереження здоров'я. Відповідно до цього міняється склад, рольова структура і соціальні функції сім'ї.

У результаті зниження народжуваності і «нуклеаризації» родини, вона, особливо в місті, стає менш кількісною. По мірі того, як деякі старі функції родини відмирають чи стають менш значимими, відбувається психологізація і інтиміза-

ція сімейних відносин, більш велике значення надається її психологічній та міжособистісній близькості. Це підвищує автономію і значимість кожного окремого члена родини з паралельним підвищенням індивідуальної вибірковості шлюбу. Інститут шлюбу стає більш інтимним, але одночасно більш тендітним. Звідси — збільшення кількості розлучень. В суспільстві з'явилася установка на можливу тимчасовість шлюбного союзу — «серійна моногамія». Звертає на себе увагу також зростання числа одинаків, які по тим чи іншим причинам взагалі не вступають у зареєстрований шлюб.

Крім того, сексуальна революція, що почалась в нашій країні близько кінця 80-х років, істотно змінила сексуальні погляди суспільства та породила нові проблеми адаптації в шлюбі. Лібералізація статевої моралі зумовила зниження віку початку статевого життя, одночасно зі зростанням віку вступу до шлюбних відносин, збільшилась кількість дошлюбних зв'язків, з'явилися нові форми подружніх стосунків, так званий «неповний», «частковий» шлюб, коли подружжя фактично мешкають окремо, під приводом творчої або ділової зайнятості (іноді в різних містах та країнах), або в батьківських сім'ях, зустрічаючись на вихідних та проводячи разом відпустку. Істотних змін зазнали патріархальні погляди на традиційну зайнятість жінок сімейно-побутовими проблемами та вихованням дітей. Багато нинішніх бізнес-жінок використовують можливість мати чисельний штат хатніх працівниць, а дітей віддавати у закриті приватні цілодобові пансіони. З'явилась багаточисельна категорія пар із різницею у віці 25–30 років, що претендують на збереження високої сексуальної активності, але не готових до народження дитини. Серед порівняльно молодих пар зі стажем сумісного життя 5–7 років різко зросла питома вага партнерів, практично припиняючих сексуальну активність через повну втрату інтересу один до одного. В соціологічній та психологічній

літературі позашлюбні зв'язки практично припинили категоризуватися як подружня зрада, перетворившись у нормальний елемент сімейного побуту.

Таким чином, сексуальні стандарти нового суспільства з його ідеалами облігатної сексапільності, високої чутливості та необтяженості побутовими аспектами шлюбу дуже ускладнили традиційне існування інституту сім'ї.

Треба зазначити, що на сьогоднішній день питання підтримки родини привертає увагу і з боку нашої держави. Так, прийняття ряду нормативно-правових актів (Указу Президента України «Про соціально-економічну підтримку становлення та розвитку студентської сім'ї» від 04.08.2000 № 958/2000, Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 23.03.2000 № 1613-III,

Розпорядження Кабінету Міністрів «Про заходи щодо підтримки становлення та розвитку студентської сім'ї» від 14.03.2001 № 92-р та ін.) свідчить про існування намірів щодо підтримки інституту сім'ї, насамперед, розвитку студентської родини.

З іншого боку, вищезазначена проблема вивчається і науковцями. Існує значна кількість робіт, в яких мова йде про дослідження феномену внутрішньосімейної адаптації (ВА), функціонування сім'ї (ФС) та його порушень (ПФС), однак, роботи, в яких аналізуються закономірності становлення молоді, зокрема, студентської сім'ї, до цього часу є досить поодинокими та такими, що не можуть повністю висвітлити усі аспекти проблеми та запропонувати напрями її вирішення. Усе вищеперелічене й визначило актуальність нашої роботи.

Матеріал і методи дослідження

Методом випадкової вибірки за умови інформованої згоди на протязі 2001 – 2002 рр. нами було обстежено 450 осіб – студентів віком від 16 до 21 років, які навчалися на I курсі різних вузів м. Києва (150 – у Київському політехнічному університеті «КПІ», 150 – в Київському Національному університеті культури і мистецтва, 150 – в Національному медичному університеті ім. О.О.Богомольця). Середній вік досліджених складав $17,8 \pm 2,7\%$, з них 54% (243 особи) жінки; кількість юнаків складала 46% (207 осіб).

В результаті проведення дослідження у 306 осіб було виявлено наявність чинників ризику формування порушення сексуального здоров'я та функціонування майбутньої сім'ї (інші 144 особи увійшли до групи порівняння). За умови інформованої згоди 155 осіб з вищезазначеного контингенту брали участь в профілактичних заходах щодо превенції формування порушення функціонування сім'ї (основна група). 151 особа, які відмовились від участі в профілактичних заходах, склали групу контролю. Протягом 2005 р. вибірка була обстежена повторно для оцінки ефективності розроблених психопрофілактичних заходів.

Так як на час повторного обстеження переважна кількість студентів складала партнерські пари (ПП), а саме, були вже одружені, або жили у громадянському союзі та у найближчому майбутньому збиралися скласти шлюб (82% (127 пар) основної, 75% (114 пар) контрольної та 73% (105 пар) порівняльної груп), метою нашого дос-

лідження було вивчення успішності функціонування створених ПП. Давнина життя в парі у переважної більшості обстежених не перевищувала $2,1 \pm 0,9$ років.

Для вивчення особливостей ФС та виконання її функцій кожним з ПП нами використовувалась методика, розроблена В.В.Кришталем, І.А.Семенкіною (2000) [2]. Ця методика дозволяє провести оцінку стану реалізації наступних функцій сім'ї, а також визначити роль їх порушення у виникненні ПФС: емоційної, духовної, сексуально-еротичної, репродуктивної, господарчо-побутової, виховної, захисної, функцій соціалізації та соціального інтегрування, збереження здоров'я, психотерапевтичної, реабілітаційної, рольової, персоналістичної. Характеризуючи кожну з них, треба зазначити, що: а) емоційна функція — це задоволення потреби членів ПП в симпатії, повазі, визнанні, любові, емоційній підтримці, емпатії; б) духовна (функція культурного спілкування) полягає у задоволенні потреби в спільному проведенні дозвілля, взаємному духовному збагаченні, духовному розвитку членів ПП; в) сексуально-еротична функція — задоволення сексуально-еротичних потреб ПП; г) репродуктивна функція — задоволення потреби мати дітей; д) господарсько-побутова функція — задоволення матеріальних і побутових потреб ПП; е) виховна функція — задоволення індивідуальних потреб у батьківстві, материнстві, контакті з дітьми; ж) функція соціалізації (первинної, вторинної, професійної) — розвиток у членів ПП соціаль-

ності, засвоєння й активне відтворення індивідуумом соціального досвіду, здійснюваного в спілкуванні і діяльності; з) функція соціального інтегрування — турбота ПП про знаходження її членами місця в (професійної) спільності; і) рольова функція — задоволення рольової потреби в ПП; к) захисна функція — задоволення потреби в захищеності, включаючи психологічний, фізичний і матеріальний захист; л) функція збереження здоров'я — забезпечення збереження соматичного, психічного і сексуального здоров'я членів родини і необхідної допомоги при захворюванні; м) функція персоналізації — забезпечення представленості в життєдіяльності членів ПП і можливості виявляти себе в суспільному житті як особистість; н) психотерапевтична функція — забезпечення психотерапевтичної допомоги членам ПП у важких ситуаціях; о) реабілітаційна функція (первинного соціального контролю) — забезпечення можливості реалізації сімейної і сприяння соціальної реабілітації, виконання соціальних норм у випадку захворювання.

Успішність функціонування ПП визначається тим, як задовольняються потреби кожного з її членів — соціальні (забезпечення харчуван-

ням, одягом, житлом); соціально-психологічні (потреба і можливість займати визначене місце в суспільстві, користатися прихильністю, захищеністю, увагою оточуючих, бути об'єктом поваги і любові); психологічні (потреба в персоналізації, самовираженні, потреба бути особистістю, а також духовні, культурні, інформаційні, естетичні потреби); біологічні (потреба в соматичному, психічному і репродуктивному здоров'ї).

Процедура дослідження складалась з двох етапів: на першому проводилась оцінка значущості функцій сім'ї для кожного з пари, на другому — ступінь виконання кожним вищезазначених функцій. Оцінка проводилась за 5-бальною шкалою від -2 до +2, отримані дані підраховувались в балах (норма 0,8 – 1).

Крім того, рівень ВА вивчали за допомогою методики D.H.Sprenkle, B.L.Fisher [4], ФС та його порушення визначали за допомогою тесту задоволеності шлюбом, який розроблений В.В.Століним, Т.Л.Романовою, Г.П.Бутенко [1] та містить шкали: абсолютно неблагополучна сім'я, неблагополучна сім'я, скоріше неблагополучна, перехідна, скоріше благополучна, благополучна, абсолютно благополучна сім'я.

Результати дослідження та їх обговорення

За результатами вивчення значущості функцій сім'ї для кожного з обстежених різних груп виявлені значні розбіжності, насамперед, у порівнянні між основної та контрольною групами (табл. 1 – 6). Максимально конгруентними та адекватними виявились погляди на ієрархічну значущість сімейних функцій у пар основної групи (табл. 1, 2), на відміну від осіб контрольної групи (табл. 3, 4) та молодих людей з групи порівняння (табл. 5, 6).

Аналогічні результати отримані нами при аналізі самооцінки виконання функцій сім'ї обстеженими різних груп (табл. 7 – 12). Так, серед ПП основної групи (табл. 7, 8) діагностовано однаковість оцінки стану виконання сімейних функцій, які були нормальними або вище норми. Особами контрольної групи виконання питомої ваги функцій сім'ї оцінено переважно як «дуже погане -2», «погане -1» або «невизначене 0» (табл. 9, 10), а серед ПП групи порівняння (табл. 11, 2) переважали оцінки від -1 («погане») до +1 («задовільне»).

Наступним кроком нашої роботи було дослідження порушення закономірностей формування ПП, що мало місце серед осіб контрольної

групи. Для цього ми керувались теорією щодо етапності та стадійності формування ПП, які послідовно обґрунтовані в роботах В.В.Кришталю [2, 3].

Перша стадія — створення ПП. Ця стадія проходить три етапи: романтичний і етапи психологічної і сексуальної адаптації. Романтичний етап характеризується великою захопленістю чоловіка і жінки один одним, поклонінням обранцю, зачарованістю, закоханістю. Партнери бачать тільки достоїнства один одного, дивляться «крізь рожеві окуляри», реальне сприйняття один одного знижено чи взагалі відсутнє. Етап психологічної адаптації обумовлюється реалізацією подібних придбаних і різних вроджених рис особистості, повагою ПП один одному, чесністю, толерантністю, єдністю домінуючої мотивації, ціннісних орієнтації, проведенням дозвілля, збігом інтересів, духовних цінностей, умінням чоловіка і жінки конструктивно спілкуватися при виникненні проблем. Етап сексуальної адаптації характеризується збігом сексуальної активності, відповідністю статевої ролі і сексуально-еротичної поведінки ПП. На цій стадії важливу роль грають рольові позиції обох з ПП.

Таблиця 1

Розподіл функцій сім'ї за ступенем значущості для дівчат основної групи, n = 127

Функція сім'ї	Значущість функцій сім'ї																																									
	1			2			3			4			5			6			7			8			9			10			11			12			13			14		
	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m						
Емоційна	125	98,4	1,2	2	1,6	1,2	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Духовна	2	1,6	1,2	125	98,4	1,2	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Сексуально-еротична	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	71	55,9	5,0	56	44,1	5,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Репродуктивна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	56	44,1	5,0	71	55,9	5,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Господарчо-побутова	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	127	100,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Виховна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	-	127	100,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Соціалізацій	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	-	127	0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Соціального інтегрування	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	-	110	86,6	3,4	3,4	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Рольова	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	-	17	13,4	3,4	3,4	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Захисна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	-	-	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Збереження здоров'я	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	-	-	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Персоналізації	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	-	-	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Психотерапевтична	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	-	-	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Реабілітаційна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	-	-	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			

Таблиця 2

Розподіл функцій сім'ї за ступенем значущості для юнаків основної групи, n = 127

Функція сім'ї	Значущість функцій сім'ї																																									
	1			2			3			4			5			6			7			8			9			10			11			12			13			14		
	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m						
Емоційна	101	79,5	4,0	26	20,5	4,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Духовна	26	20,5	4,0	101	79,5	4,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Сексуально-еротична	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	80	63,0	4,8	47	37,0	4,8	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Репродуктивна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	47	37,0	4,8	80	63,0	4,8	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Господарчо-побутова	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	127	0	0,0	0,0	0,0	127	0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Виховна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0	127	0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Соціалізації	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	127	0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0			
Соціального інтегрування	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	102	80,3	4,0	4,0	99	25	19,7	4,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0		
Рольова	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0	-	25	7	80,3	4,0	4,0	99	25	19,7	4,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3	-	0,0	2,4	1,5	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	
Захисна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	124	3	97,6	1,5	-	0,0	0,0	97,6	2,4	1,5	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0		
Збереження здоров'я	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	3	2,4	1,5	88	69,3	4,6	-	0,0	0,0	88	39	30,7	4,6	-	0,0	0,0		
Персоналізації	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	37	29,1	4,5	88	69,3	4,6	-	0,0	0,0	88	39	30,7	4,6	-	0,0	0,0		
Психотерапевтична	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	125	98,4	1,6	-	0,0	0,0	125	2	98,4	1,6		
Реабілітаційна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	2	1,6	1,2	-	0,0	0,0	125	2	98,4	1,6	-	0,0	0,0		

Таблиця 3

Розподіл функцій сім'ї за ступенем значущості для дівчат контрольної групи, n = 114

Функція сім'ї	Значущість функцій сім'ї																																									
	1			2			3			4			5			6			7			8			9			10			11			12			13			14		
	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m						
Емоційна	82	9	4,5	19	7	3,7	13	4	3,2	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Духовна	11	9,6	3,0	37	32,5	4,7	66	57,9	4,9	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Сексуально-еротична	21	18,4	3,9	58	50,9	5,0	35	30,7	4,6	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Репродуктивна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	49	43,0	5,0	65	57,0	5,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Господарчо-побутова	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	37	32,5	4,7	49	43,0	5,0	28	24,6	4,3	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Виховна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	28	24,6	4,3	-	0,0	0,0	64	56,1	5,0	22	19,3	3,9	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Соціалізації	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	8	7,0	2,6	76	66,7	4,7	30	26,3	4,4	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Соціального інтегрування	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	10	8,8	2,8	16	14,0	3,5	84	73,7	4,4	4	3,5	1,8	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Рольова	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	4	3,5	1,8	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	18	15,8	3,6	48	42,1	4,9	44	38,6	4,9	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Захисна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	37	32,5	4,7	66	57,9	4,9	11	9,6	3,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Збереження здоров'я	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	44	38,6	4,9	-	0,0	0,0	59	51,8	5,0	11	9,6	3,0	-	0,0	0,0			
Персоналізації	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	11	9,6	3,0	-	0,0	0,0	89	78,1	4,1	14	12,3	3,3	-	0,0	0,0			
Психотерапевтична	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	9	7,9	2,7	99	86,8	3,4	6	5,3	2,2			
Реабілітаційна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	5	4,4	2,0	1	0,9	0,9	108	94,7	2,2			

Таблица 4

Розподіл функцій сім'ї за ступенем значущості для юнаків контрольної групи, n = 114

Функція сім'ї	Значущість функцій сім'ї																																									
	1			2			3			4			5			6			7			8			9			10			11			12			13			14		
	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m						
Емоційна	31	27,2	4,4	26	22,8	4,2	35	30,7	4,6	22	19,3	3,9	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Духовна	17	14,9	3,6	18	15,8	3,6	79	69,3	4,6	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Сексуально-еротична	44	38,6	4,9	70	61,4	4,9	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Репродуктивна	22	19,3	3,9	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	24	21,1	4,1	68	59,6	4,9	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0		
Господарчо-побутова	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	21	18,4	3,9	27	23,7	4,3	66	57,9	4,9	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0		
Виховна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	33	28,9	4,5	18	15,8	3,6	3	2,6	1,6	60	52,6	5,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0		
Соціалізацій	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	7	6,1	2,4	-	0,0	0,0	17	14,9	3,6	33	28,9	4,5	33	28,9	4,5	24	21,1	4,1	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0		
Соціального інтегрування	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	7	6,1	2,4	-	0,0	0,0	11	9,6	3,0	20	17,5	3,8	76	66,7	4,7	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0		
Рольова	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	10	8,8	2,8	-	0,0	0,0	5	4,4	2,0	56	49,1	5,0	3	2,6	1,6	40	35,1	4,8	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0		
Захисна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	7	6,1	2,4	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	34	29,8	4,6	73	64,0	4,8	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0		
Збереження здоров'я	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	34	29,8	4,6	63	55,3	5,0	17	14,9	3,6	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0		
Персоналізацій	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	4	3,5	1,8	9	7,9	2,7	89	78,1	4,1	12	10,5	3,1	-	0,0	0,0		
Психотерапевтична	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0		
Реабілітаційна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	1	0,9	0,9	-	0,0	0,0	1	0,9	0,9	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	2	1,8	1,3	2	1,8	1,3	3	2,7	2,7		

Таблиця 5

Розподіл функцій сім'ї за ступенем значущості для дівчат порівняльної групи, n = 105

Функція сім'ї	Значущість функцій сім'ї																																															
	1			2			3			4			5			6			7			8			9			10			11			12			13			14								
	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m												
Емоційна	99	94,3	2,3	6	5,7	2,3	12	11,4	3,2	33	31,4	4,6	27	25,7	11,4	15	14,3	3,5	20	19,0	3,1	6	5,7	2,3	41	39,0	4,1	17	16,2	3,7	8	7,6	2,7	49	46,7	5,0	10	9,5	2,9	33	31,4	4,6	27	25,7	11,4	15	14,3	3,5
Духовна	6	5,7	2,3	87	82,9	3,8	12	11,4	3,2	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0
Сексуально-еротична	-	0,0	0,0	12	11,4	3,2	48	45,7	5,0	33	31,4	4,6	12	11,4	3,2	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0
Репродуктивна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	24	22,9	4,2	39	37,1	4,8	27	25,7	11,4	15	14,3	3,5	20	19,0	3,1	6	5,7	2,3	41	39,0	4,1	17	16,2	3,7	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0
Господарчо-побутова	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	21	20,0	4,0	33	31,4	4,6	9	8,6	2,8	16	15,2	3,6	20	19,0	3,1	6	5,7	2,3	41	39,0	4,1	17	16,2	3,7	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0
Виховна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	11	10,5	3,1	33	31,4	4,6	11	10,5	3,1	22	21,0	4,1	11	10,5	3,1	17	16,2	3,7	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0
Соціалізації	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	10	9,5	2,9	19	18,1	3,8	61	58,1	4,9	7	6,7	2,5	8	7,6	2,7	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0
Соціального інтегрування	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	22	21,0	4,1	8	7,6	2,7	8	7,6	2,7	49	46,7	5,0	10	9,5	2,9	8	7,6	2,7	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0
Рольова	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	10	9,5	2,9	4	3,8	1,9	5	4,8	2,1	20	19,0	3,9	66	62,9	4,8	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0
Захисна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	4	3,8	1,9	7	6,7	2,5	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	10	9,5	2,9	80	76,2	4,3	4	3,8	1,9	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0
Збереження здоров'я	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	3	2,9	1,7	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	13	12,4	3,3	46	43,8	5,0	43	41,0	4,9	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0
Персоналізації	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	88	83,8	3,7	11	10,5	3,1	6	5,7	2,3	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	
Психотерапевтична	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	43	41,0	4,9	6	5,7	2,3	56	53,3	5,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	
Реабілітаційна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	50	47,6	2,1	6	5,7	2,3	49	46,7	5,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	

Таблиця 6

Розподіл функцій сім'ї за ступенем значущості для юнаків порівняльної групи, n = 105

Функція сім'ї	Значущість функцій сім'ї																																									
	1			2			3			4			5			6			7			8			9			10			11			12			13			14		
	Абс.-ч	%	±m	Абс.-ч	%	±m	Абс.-ч	%	±m	Абс.-ч	%	±m	Абс.-ч	%	±m	Абс.-ч	%	±m	Абс.-ч	%	±m	Абс.-ч	%	±m	Абс.-ч	%	±m	Абс.-ч	%	±m	Абс.-ч	%	±m	Абс.-ч	%	±m						
Емоційна	82	78,1	4,1	16	15,2	3,6	7	6,7	2,5	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Духовна	11	10,5	3,1	59	56,2	5,0	13	12,4	3,3	22	21,0	4,1	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Сексуально-еротична	12	11,4	3,2	24	22,9	4,2	69	65,7	4,7	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Репродуктивна	-	0,0	0,0	6	5,7	2,3	16	15,2	3,6	33	31,4	4,6	44	41,9	4,9	6	5,7	2,3	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Господарчо-побутова	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	43	41,0	4,9	36	34,3	4,7	20	19,0	3,9	20	19,0	3,9	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Виховна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	7	6,7	2,5	25	23,8	4,3	8	7,6	2,7	8	7,6	2,7	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Соціалізацій	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	49	46,7	5,0	49	46,7	5,0	29	27,6	4,5	33	31,4	4,6	29	27,6	4,5	11	10,5	3,1	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Соціального інтегрування	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	61	58,1	4,9	61	58,1	4,9	11	10,5	3,1	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Рольова	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	11	10,5	3,1	-	0,0	0,0	57	54,3	5,0	30	28,6	4,5	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0			
Захисна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	23	7	6,7	23	7	6,7	-	0,0	0,0			
Збереження здоров'я	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	28	26,7	4,4	28	26,7	4,4	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	26	24,8	4,3	58	55,2	5,0	48	45,7	5,0	48	45,7	5,0			
Персоналізацій	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	24	22,9	4,2	3	2,9	4,1	81	77,1	4,2			
Психотерапевтична	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	3	2,9	1,7	7	6,7	7,9	7	6,7	7,9			
Реабілітаційна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	16	15,2	3,6	89	84,8	3,6			

Таблиця 7

Самооцінка виконання функцій сім'ї дівчатами основної групи, n = 127

Функція сім'ї	Ступінь виконання функції сім'ї														
	Дуже погане, - 2			Погане, - 1			Не могу визначити, 0			Задовільне, + 1			Добре, + 2		
	Абс. ч	%	±m	Абс. ч	%	±m	Абс. ч	%	±m	Абс. ч	%	±m	Абс. ч	%	±m
Емоційна	-			-			-	0,0	0,0	101	79,5	4,0	26	20,5	4,0
Духовна	-			-			-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	127	100,0	0,0
Сексуально-еротична	-			-			-	0,0	0,0	23	18,1	3,9	104	81,9	3,9
Репродуктивна	-			-			88	69,3	4,6	39	30,7	4,6	-	0,0	0,0
Господарчо-побутова	-			-			-	0,0	0,0	94	74,0	4,4	33	26,0	4,4
Виховна	-			-			88	69,3	4,6	39	30,7	4,6	-	0,0	0,0
Соціалізації	-			-			-	0,0	0,0	127	100,0	0,0	-	0,0	0,0
Соціального інтегрування	-			-			-	0,0	0,0	127	100,0	0,0	-	0,0	0,0
Рольова	-			-			-	0,0	0,0	79	62,2	4,8	48	37,8	4,8
Захисна	-			-			-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	127	100,0	0,0
Збереження здоров'я	-			-			56	44,1	5,0	49	38,6	4,9	22	17,3	3,8
Персоналізації	-			-			-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	127	100,0	0,0
Психотерапевтична	-			-			-	0,0	0,0	127	100,0	0,0	-	0,0	0,0
Реабілітаційна	-			-			-	0,0	0,0	127	100,0	0,0	-	0,0	0,0

Таблиця 8

Самооцінка виконання функцій сім'ї юнаками основної групи, n = 127

Функція сім'ї	Ступінь виконання функції сім'ї														
	Дуже погане, - 2			Погане, - 1			Не могу визначити, 0			Задовільне, + 1			Добре, + 2		
	Абс. ч	%	±m	Абс. ч	%	±m	Абс. ч	%	±m	Абс. ч	%	±m	Абс. ч	%	±m
Емоційна	-			-			-	0,0	0,0	101	79,5	4,0	26	20,5	4,0
Духовна	-			-			-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	127	100,0	0,0
Сексуально-еротична	-			-			-	0,0	0,0	23	18,1	3,9	104	81,9	3,9
Репродуктивна	-			-			88	69,3	4,6	39	30,7	4,6	-	0,0	0,0
Господарчо-побутова	-			-			-	0,0	0,0	94	74,0	4,4	33	26,0	4,4
Виховна	-			-			88	69,3	4,6	39	30,7	4,6	-	0,0	0,0
Соціалізації	-			-			-	0,0	0,0	127	100,0	0,0	-	0,0	0,0
Соціального інтегрування	-			-			-	0,0	0,0	127	100,0	0,0	-	0,0	0,0
Рольова	-			-			-	0,0	0,0	79	62,2	4,8	48	37,8	4,8
Захисна	-			-			-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	127	100,0	0,0
Збереження здоров'я	-			-			56	44,1	5,0	49	38,6	4,9	22	17,3	3,8
Персоналізації	-			-			-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	127	100,0	0,0
Психотерапевтична	-			-			-	0,0	0,0	127	100,0	0,0	-	0,0	0,0
Реабілітаційна	-			-			-	0,0	0,0	127	100,0	0,0	-	0,0	0,0

Таблиця 9

Самооцінка виконання функцій сім'ї дівчатами контрольної групи, n = 114

Функція сім'ї	Ступінь виконання функції сім'ї														
	Дуже погане, - 2			Погане, - 1			Не могу визначити, 0			Задовільне, + 1			Добре, + 2		
	Абс. ч	%	±m	Абс. ч	%	±m	Абс. ч	%	±m	Абс. ч	%	±m	Абс.ч	%	±m
Емоційна	38	33,3	4,7	40	35,1	4,8	11	2,7	1,6	25	21,9	4,1	-	0,0	0,0
Духовна	32	28,1	4,5	78	68,4	4,6	4	1,0	1,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0
Сексуально-еротична	27	23,7	4,3	30	26,3	4,4	-	0,0	0,0	51	44,7	5,0	6	5,3	2,2
Репродуктивна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	92	22,3	4,2	-	0,0	0,0	22	19,3	3,9
Господарчо-побутова	28	24,6	4,3	29	25,4	4,4	-	0,0	0,0	44	38,6	4,9	13	11,4	3,2
Виховна	-	0,0	0,0	12	10,5	3,1	92	22,3	4,2	10	8,8	2,8	-	0,0	0,0
Соціалізації	-	0,0	0,0	34	29,8	4,6	45	10,9	3,1	35	30,7	4,6	-	0,0	0,0
Соціального інтегрування	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	68	16,5	3,7	46	40,4	4,9	-	0,0	0,0
Рольова	58	50,9	5,0	24	21,1	4,1	-	0,0	0,0	32	28,1	4,5	-	0,0	0,0
Захисна	48	42,1	4,9	17	14,9	3,6	20	4,8	2,1	29	25,4	4,4	-	0,0	0,0
Збереження здоров'я	-	0,0	0,0	39	34,2	4,7	55	13,3	3,4	20	17,5	3,8	-	0,0	0,0
Персоналізації	26	22,8	4,2	34	29,8	4,6	14	3,4	1,8	40	35,1	4,8	-	0,0	0,0
Психотерапевтична	29	25,4	4,4	69	60,5	4,9	-	0,0	0,0	16	14,0	3,5	-	0,0	0,0
Реабілітаційна	14	12,3	3,3	73	64,0	4,8	12	2,9	1,7	15	13,2	3,4	-	0,0	0,0

Таблиця 10

Самооцінка виконання функцій сім'ї юнаками контрольної групи, n = 114

Функція сім'ї	Ступінь виконання функції сім'ї														
	Дуже погане, - 2			Погане, - 1			Не могу визначити, 0			Задовільне, + 1			Добре, + 2		
	Абс. ч	%	±m	Абс. ч	%	±m	Абс. ч	%	±m	Абс. ч	%	±m	Абс.ч	%	±m
Емоційна	23	20,2	4,0	19	16,7	3,7	39	8,5	2,8	18	14,2	3,5	15	11,8	3,2
Духовна	56	49,1	5,0	47	41,2	4,9	11	2,4	1,5	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0
Сексуально-еротична	9	7,9	2,7	24	21,1	4,1	-	0,0	0,0	68	53,5	5,0	13	10,2	3,0
Репродуктивна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	92	20,1	4,0	11	8,7	2,8	11	8,7	2,8
Господарчо-побутова	11	9,6	3,0	28	24,6	4,3	-	0,0	0,0	63	49,6	5,0	12	9,4	2,9
Виховна	-	0,0	0,0	9	7,9	2,7	92	20,1	4,0	13	10,2	3,0	-	0,0	0,0
Соціалізації	-	0,0	0,0	77	67,5	4,7	19	4,1	2,0	18	14,2	3,5	-	0,0	0,0
Соціального інтегрування	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	48	10,5	3,1	66	52,0	5,0	-	0,0	0,0
Рольова	21	18,4	3,9	19	16,7	3,7	27	5,9	2,4	45	35,4	4,8	2	1,6	1,2
Захисна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	114	89,8	3,0	-	0,0	0,0
Збереження здоров'я	-	0,0	0,0	58	50,9	5,0	49	10,7	3,1	7	5,5	2,3	-	0,0	0,0
Персоналізації	17	14,9	3,6	13	11,4	3,2	33	7,2	2,6	51	40,2	4,9	-	0,0	0,0
Психотерапевтична	37	32,5	4,7	12	10,5	3,1	28	6,1	2,4	37	29,1	4,5	-	0,0	0,0
Реабілітаційна	-	0,0	0,0	67	58,8	4,9	20	4,4	2,0	27	21,3	4,1	-	0,0	0,0

Таблиця 11

Самооцінка виконання функцій сім'ї дівчатами порівняльної групи, n = 105

Функція сім'ї	Ступінь виконання функції сім'ї														
	Дуже погане, - 2			Погане, - 1			Не можу визначити, 0			Задовільне, + 1			Добре, + 2		
	Абс. ч	%	±m	Абс. ч	%	±m	Абс. ч	%	±m	Абс. ч	%	±m	Абс.ч	%	±m
Емоційна	8	7,6	2,7	11	10,5	3,1	-	0,0	0,0	86	81,9	3,8	-	0,0	0,0
Духовна	3	2,9	1,7	9	8,6	2,8	21	20,0	4,0	72	68,6	4,6	-	0,0	0,0
Сексуально-еротична	3	2,9	1,7	21	20,0	4,0	-	0,0	0,0	69	65,7	4,7	12	11,4	3,2
Репродуктивна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	99	94,3	2,3	6	5,7	2,3	-	0,0	0,0
Господарчо-побутова	8	7,6	2,7	21	20,0	4,0	-	0,0	0,0	70	66,7	4,7	6	5,7	2,3
Виховна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	99	94,3	2,3	6	5,7	2,3	-	0,0	0,0
Соціалізації	-	0,0	0,0	32	30,5	4,6	28	26,7	4,4	25	23,8	4,3	20	19,0	3,9
Соціального інтегрування	-	0,0	0,0	41	39,0	4,9	27	25,7	4,4	37	35,2	4,8	-	0,0	0,0
Рольова	23	21,9	4,1	17	16,2	3,7	-	0,0	0,0	30	28,6	4,5	35	33,3	4,7
Захисна	16	15,2	3,6	9	8,6	2,8	6	5,7	2,3	64	61,0	4,9	10	9,5	2,9
Збереження здоров'я	-	0,0	0,0	30	28,6	4,5	32	30,5	4,6	23	21,9	4,1	20	19,0	3,9
Персоналізації	18	17,1	3,8	12	11,4	3,2	9	8,6	2,8	56	53,3	5,0	10	9,5	2,9
Психотерапевтична	-	0,0	0,0	27	25,7	4,4	28	26,7	4,4	50	47,6	5,0	-	0,0	0,0
Реабілітаційна	-	0,0	0,0	16	15,2	3,6	27	25,7	4,4	58	55,2	5,0	4	3,8	1,9

Таблиця 12

Самооцінка виконання функцій сім'ї юнаками порівняльної групи, n = 105

Функція сім'ї	Ступінь виконання функції сім'ї														
	Дуже погане, - 2			Погане, - 1			Не можу визначити, 0			Задовільне, + 1			Добре, + 2		
	Абс. ч	%	±m	Абс. ч	%	±m	Абс. ч	%	±m	Абс. ч	%	±m	Абс.ч	%	±m
Емоційна	-	0,0	0,0	9	8,6	2,8	23	21,9	4,1	70	66,7	4,7	3	2,9	1,7
Духовна	-	0,0	0,0	31	29,5	4,6	-	0,0	0,0	68	64,8	4,8	6	5,7	2,3
Сексуально-еротична	5	4,8	2,1	51	48,6	5,0	-	0,0	0,0	43	41,0	4,9	6	5,7	2,3
Репродуктивна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	99	94,3	2,3	6	5,7	2,3	-	0,0	0,0
Господарчо-побутова	2	1,9	1,4	16	15,2	3,6	-	0,0	0,0	81	77,1	4,2	6	5,7	2,3
Виховна	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	99	94,3	2,3	6	5,7	2,3	-	0,0	0,0
Соціалізації	-	0,0	0,0	14	13,3	3,4	39	37,1	4,8	50	47,6	5,0	2	1,9	1,4
Соціального інтегрування	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	105	100,0	0,0	-	0,0	0,0
Рольова	-	0,0	0,0	32	30,5	4,6	-	0,0	0,0	40	38,1	4,9	33	31,4	4,6
Захисна	-	0,0	0,0	23	21,9	4,1	29	27,6	4,5	53	50,5	5,0	-	0,0	0,0
Збереження здоров'я	3	2,9	1,7	17	16,2	3,7	23	21,9	4,1	62	59,0	4,9	-	0,0	0,0
Персоналізації	-	0,0	0,0	3	2,9	1,7	44	41,9	4,9	50	47,6	5,0	8	7,6	2,7
Психотерапевтична	-	0,0	0,0	5	4,8	2,1	22	21,0	4,1	60	57,1	4,9	18	17,1	3,8
Реабілітаційна	-	0,0	0,0	8	7,6	2,7	11	10,5	3,1	86	81,9	3,8	-	0,0	0,0

Друга стадія — аксіологічна, на цій стадії відбувається вироблення установки і визначаються рольові позиції чоловіка — як особистості, чоловіка, хазяїна, батька, працівника (професіонала) і жінки — як особистості, жінки, дружини, господарки, матері, робітниці. Далі здійснюється формування стереотипу поведінки ПП, виконання ними функцій сім'ї.

Третя стадія — стадія особистісного росту кожного, що виявляється у формуванні соціально-психологічної компетентності — здатності членів ПП ефективно взаємодіяти в системі парних міжособистісних відносин. У цю систему входить уміння орієнтуватися в сімейних ситуаціях, правильно визначати особистісні особли-

вості й емоційний стан членів ПП, вибирати конструктивні способи спілкування з ними і реалізувати ці способи в процесі взаємодії. Для досягнення соціально-психологічної компетентності необхідне адекватне місце «Я» у системі цінностей, перевага конструктивної мотивації, високий ступінь розвитку когнітивних структур (мислення, інтелекту), висока оцінка значимості кожного члена родини як особистості.

Четверта стадія — утворення погодженого образу родини, поява в кожного з пари почуття «Ми».

Вивчення порушення стадійності та етапності становлення ПП серед осіб контрольної групи представлено у табл. 13.

Таблиця 13

Порушення стадійності та етапності становлення партнерської пари у обстежених контрольній групі, n = 114 пар

Стадія, етап	Контрольна група, n = 114					
	1 підгрупа, n = 69			2 підгрупа, n = 45		
	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m
Стадія первинної адаптації, етапи						
романтичний	38	55,1	5,0	24	53,3	5,0
психологічної адаптації	59	85,5	3,5	-	0,0	0,0
сексуальної адаптації	-	0,0	0,0	42	93,3	2,5
Стадія становлення рольових позицій подружжя, функцій сім'ї, етапи						
- аксіологічний						
відношення жінки до чоловіка як до						
особистості	54	78,3	4,1	3	6,7	2,5
чоловіка	-	0,0	0,0	40	88,9	3,1
мужу	51	73,9	4,4	45	100,0	0,0
господарю	42	60,9	4,9	9	20,0	4,0
батьку	2	2,9	1,7	-	0,0	0,0
робітнику	37	53,6	5,0	-	0,0	0,0
відношення чоловіка до жінки як до						
особистості	65	94,2	2,3	-	0,0	0,0
жінці	-	0,0	0,0	6	13,3	3,4
дружині	52	75,4	4,3	-	0,0	0,0
господарці	44	63,8	4,8	-	0,0	0,0
матері	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0
робітниці	35	50,7	5,0	-	0,0	0,0
- виконання функцій сім'ї	69	100,0	0,0	45	100,0	0,0
Стадія особистісного росту						
соціально-психологічна компетентність	69	100,0	0,0	21	46,7	5,0
адекватність в системі цінностей	69	100,0	0,0	45	100,0	0,0
конструктивна мотивація	69	100,0	0,0	34	75,6	4,3
оцінка значущості кожного члена сім'ї як особистості	69	100,0	0,0	31	68,9	4,6
Стадія формування погодженої уяви про родину, почуття «ми»						
Стадія формування погодженої уяви про родину, почуття «ми»	69	100,0	0,0	28	62,2	4,8

Отримані дані дозволили виділити серед обстежених 2 підгрупи, які відрізнялись за механізмом розвитку порушення становлення ПП та формування ПФС. До 1-ої підгрупи увійшло 69 ПП із клінічно вираженим соціально-психолог-

ічним варіантом ПФС, до 2-ої підгрупи – 45 ПП з сексуальним варіантом розвитку ПФС.

Дослідження ступеня ВА дозволило виділити чотири варіанти адаптивності шлюбу (табл. 14).

Розподіл обстежених партнерських пар в залежності від типів ВА

Тип ПП	Основна група, n = 127 пар			Контрольна група, n = 114 пар			Група порівняння, n = 105		
	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m
Адаптований	101	79,5	4,0	-	0,0	0,0	11	10,5	3,1
Відносно адаптований	26	20,5	4,0	-	0,0	0,0	28	26,7	4,4
Неузгоджений	-	0,0	0,0	69	60,5	4,9	60	57,1	4,9
Деадаптивний	-	0,0	0,0	45	39,5	4,9	6	5,7	2,3

Адаптований тип ПП (показники ВА перевищували 10 балів) переважав у основній групі – $79 \pm 4,0$ %; в групі порівняння він зустрічався у $10,5 \pm 3,1$ % випадків, в контрольній – в жодній ПП. Відносно адаптований тип ПП (показники ВА знаходились в межах 6–10 балів) був характерний для $20,5 \pm 4,0$ % основної та $26,7 \pm 4,4$ % порівняльної груп. Неузгоджений тип ПП характеризувався високими показниками ВА в одного з досить низькими в іншого з ПП – цей варіант мав місце у $60,5 \pm 4,9$ % ПП контрольної та $57,1 \pm 4,9$ % порівняльної груп. Деадаптований тип ПП (показники ВА не перевищували 6 балів) виявлений серед $39,5 \pm 4,9$ % ПП контрольної і

$5,7 \pm 2,3$ % порівняльної груп – явища комплементарності не спостерігалися зовсім.

За результатами вивчення ФС ПП розподілилися наступним чином (табл. 15).

Серед ПП контрольної групи благополучних не було. Питому вагу в цій групі становили неблагополучні ($31,6 \pm 4,6$ %), скоріше неблагополучні ($36,0 \pm 4,8$ %) та перехідні ($24,6 \pm 4,3$ %) ПП. Для групи порівняння характерними виявились перехідні ($61,9 \pm 4,9$ %) та скоріше благополучні ($30,5 \pm 4,6$ %) ПП. Серед ПП контрольної групи рівномірно зустрічалися скоріше благополучні ($37,0 \pm 4,8$ %), благополучні ($30,7 \pm 4,6$ %) та абсолютно благополучні ($32,3 \pm 4,7$ %).

Таблиця 15

Розподіл партнерських пар за результатами вивчення задоволеності шлюбом

Тип ПП	Основна група, n = 127 пар			Контрольна група, n = 114 пар			Група порівняння, n = 105		
	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m	Абс.ч	%	±m
Абсолютно неблагополучний	-	0,0	0,0	9	7,9	2,7	-	0,0	0,0
Неблагополучний	-	0,0	0,0	36	31,6	4,6	-	0,0	0,0
Скоріше неблагополучний	-	0,0	0,0	41	36,0	4,8	8	7,6	2,7
Перехідний	-	0,0	0,0	28	24,6	4,3	65	61,9	4,9
Скоріше благополучний	47	37,0	4,8	-	0,0	0,0	32	30,5	4,6
Благополучний	39	30,7	4,6	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0
Абсолютно благополучний	41	32,3	4,7	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0

Наступним кроком роботи було визначення ступеню поразки та взаємовпливу різних чинників, які беруть участь у розвитку ПФС. Так,

при здійсненні системно-структурного аналізу ПФС серед ПП контрольної групи, нами було отримано наступні результати (табл. 16).

Таблиця 16

Системно-структурний аналіз соматогенних, психогенних і соціогенних чинників в розвитку ПФС у ПП контрольної групи

Компоненти та складові		1 підгрупа, n= 69		2 підгрупа, n= 45	
		Абс. число	%± m	Абс. число	%± m
Соціальний	інформаційно-оціночний	12	$17,4 \pm 3,8$	45	$100,0 \pm 0,0$
	соціокультурний	9	$13,0 \pm 3,4$	45	$100,0 \pm 0,0$
Психологічний		39	$56,5 \pm 5,0$	6	$13,3 \pm 3,4$
Соціально-психологічний		69	$100,0 \pm 0,0$	22	$48,9 \pm 5,0$
Біологічний	психічний	3	$4,3 \pm 2,0$	2	$4,4 \pm 2,1$
	нейрогуморальний	16	$23,2 \pm 4,2$	28	$62,2 \pm 4,8$
	генітальний	2	$2,9 \pm 1,7$	11	$24,4 \pm 4,3$

Серед осіб першої підгрупи максимально втраченим виявився соціально-психологічний компонент ФС. У результаті відсутності взаємного бажання порозумітися, взаємної любові, глибоких емоційних зв'язків, невідповідності спрямованості особистості і рольових позицій ПП, невідповідності рівня домагань, а також невідповідності кожного бажаному образу в представленні іншого, цей компонент виявився порушеним в $100,0 \pm 0,0$ % випадків.

В другій підгрупі обстежуваних максимально ураженим виявився соціальний компонент ФС. Порушення соціалізації сексуальності обох з ПП, невідповідність типів їхньої сексуальної культури й етнічних особливостей сексуальності обумовило дисфункцію соціокультурної складової в $100,0 \pm 0,0$ % випадків. Інформаційно-оціночна складова соціального компоненту також виявилась порушеною у всіх ПП, що належать 2-ої підгрупи. Психологічний компонент серед ПП 2-ої групи виявився порушеним у $13,3 \pm 3,4$ % у результаті наявності в обох з ПП сексуальних комплексів, наявності негативного впливу на сексуальну поведінку особистісних особливостей, невідповідності їхніх сексуальних установок і мотивацій до вступу до сексуальних стосунків.

В результаті структурного аналізу ПФС, було виявлено, що серед ПП 1-ої підгрупи стрижневою (III ступеня) виявилися поразка соціально-психологічного компоненту ФС, а для ПП 2-ої підгрупи – соціального його компоненту, тоді як порушення інших компонентів (II ступеня) лише потенціювали виникнення та перебіг ПФС.

Аналіз результатів проведеного дослідження дав змогу виділити два варіанти (соціально-психологічний та сексуальний) розвитку ПФС серед студентських ПП.

Перший варіант — розвивається як результат невиконання наступних сімейних функцій: емоційної, духовної, рольової, захисної, психотерапевтичної, а також функцій персоналізації, соціалізації та соціального інтегрування. При цьому варіанті стрижневим є ураження соціально-психологічного компонентів ФС.

Другий варіант — зумовлений невиконанням емоційної, сексуально-еротичної та рольової функцій, відбувається за рахунок стрижневого ураження соціального компоненту ФС.

Перший варіант виникає через деякий час з прогресуванням міжособистісного конфлікту внаслідок комунікативної дезадаптації та третьому етапі формування ПП. Такі ПП в більшості випадків мають дезадаптований чи неузгодже-

ний типи ПП за рівнем ВА та абсолютно і просто неблагополучні варіанти партнерських відносин згідно ступеню задоволеності. Т.Б.Дмітрієва, Б.С.Положий (2001) характеризують такий тип ПП як «фронтна зона» [5]. Така ПП характеризується наявністю деструктивних міжособистісних відносин, що доходять до постійних скандалів, конфліктів, взаємних принижень. Між членами ПП існує виражена напруженість, несприйняття один одного, відсутня функція соціальної підтримки. Такі взаємини є факторами психічної дезадаптації, сприяють невротизації особистості. У підсумку даний тип ПП є патогенним у відношенні психічного здоров'я.

Роль пускового механізму в розвитку такого варіанту ПФС грають психогенні і соціогенні фактори. Центальною ланкою в змінах, що відбуваються, є особистість. У залежності від особистісних характеристик і механізму психологічного захисту особистість або успішно переборює стрес, або відбувається трансформація психосоматичних співвідношень — виникають невротичні, вегетативно-судинні, ендокринні реакції, що сприяють розвитку соматичної патології. Ці порушення підтримують дисстрес і самі по собі стають психотравмою, замикаючи, таким чином, порочне коло.

За другого варіанту ПФС виникає розвивається спочатку створення ПП на першому етапі формування ПП за рахунок, в першу чергу, дискомплементарності реалізації сексуальності партнерів. За рівнем ВА для таких ПП більш характерні відносно адаптовані або неузгоджені типи стосунків, а за ступенем задоволеності серед таких ПП переважають скоріше неблагополучні чи перехідні варіанти. За класифікацією Т.Б.Дмітрієвої, Б.С.Положего (2001) такий тип ПП має умовну назву «нейтральна смуга» [5]. Дефіцит в емоційній та сексуальній сферах в ПП даного типу також є факторами ризику у відношенні порушень психічного здоров'я.

Висновки. Таким чином, результати проведеного дослідження свідчать про те, що до успішного сімейного життя молоді потрібно готувати. Так, особи основної групи, у яких на початку дослідження були виявлені чинники ризику розвитку порушення сексуальної поведінки та функціонування майбутньої сім'ї, з якими на протязі 2003 – 2004 рр. проводилась психопрофілактична робота, виявились максимально успішними щодо створення партнерських стосунків на всіх рівнях взаємодії. Молодь контрольної групи, у яких також були виявлені фак-

тори ризику щодо виникнення ПФС, але які не брали участь у превентивних психопрофілактичних заходах, показали найбільшу неспроможність сформувати гармонійні партнерські стосунки. Особам з групи порівняння, у яких на

початку проведення дослідження не було виявлено ризиків формування ПФС, ці ризики з часом виявились частково притаманними, що заважало успішному функціонуванню створених ними ПП.

М.В. Маркова

ПРОБЛЕМА ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ СЕМЬИ И ЕГО НАРУШЕНИЙ У СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ

Украинский НИИ социальной, судебной психиатрии и наркологии МОЗ Украины

Представлены результаты исследования студенческой молодежи на протяжении 2002 – 2005 гг. Сделан вывод о необходимости психопрофилактической подготовки молодых людей к созданию успешных партнерских семейных отношений. (Журнал психиатрии и медицинской психологии. — 2006. — № 1 (16). — С. 89-104).

M.V. Markova

THE PROBLEM OF FAMILY'S FUNCTIONING AND ITS INFRINGEMENTS AT STUDENT YOUNG PEOPLE

Ukrainian Research Institute of Social, Forensic Psychiatry and Substance Abuse

The results of research of student young people are presented during 2002 – 2005 years conclusion about the necessity of psychoprophilactic preparation of young people to creation of successful partner domestic relations is done. (The Journal of Psychiatry and Medical Psychology. — 2006. — № 1 (16). — P. 89-104).

Література

1. Діденко С.В. Психологія сексуальності і сексуальних стосунків: Навчальний посібник К.: Інститут післядипломної освіти Київського національного університету ім.Тараса Шевченка, 2003. — С. 318-320.
2. Кришталь В.В., Семенкина И.А. Системный подход к диагностике, психотерапии и психопрофилактике нарушения здоровья семьи // Международный медицинский журнал. —

Харьков, 2000. — №1. — Т.6. — С.11-15.

3. Кришталь В.В., Григорян С.Ф. Сексология. Учебное пособие. — М.: ПЕР СЭ, 2002. — 879 с.

4. Кочарян Г.С., Кочарян А.С. Психотерапия сексуальных расстройств и супружеских конфликтов. — М.: Медицина, 1994. — 224 с.

5. Руководство по социальной психиатрии / Под ред. Т.Б.Дмитриевой. — М.: Медицина, 2001. — 560 с.

Поступила в редакцию 1.06.2006